KONFERENCJA

PROBLEMY STRUKTURALNE POLSKIEGO ROLNICTWA

24 września 2019 r.

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

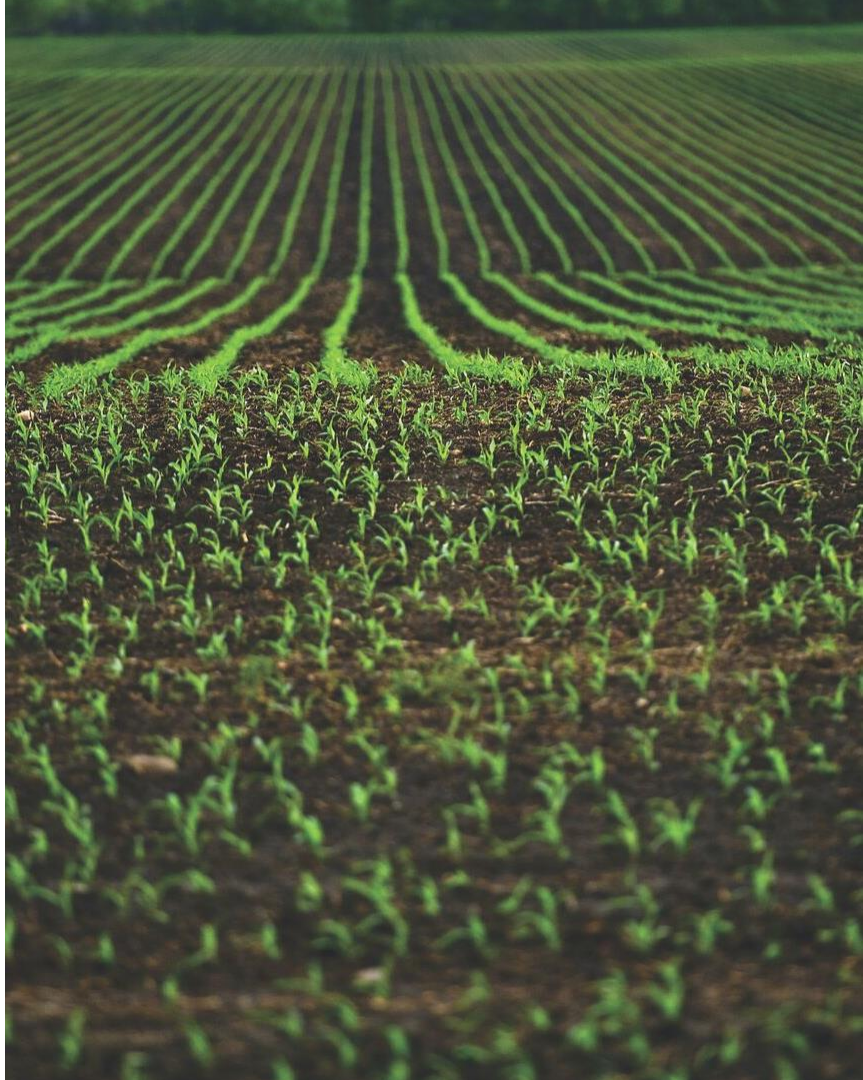

PROBLEMY STRUKTURALNE
POLSKIEGO ROLNICTWA

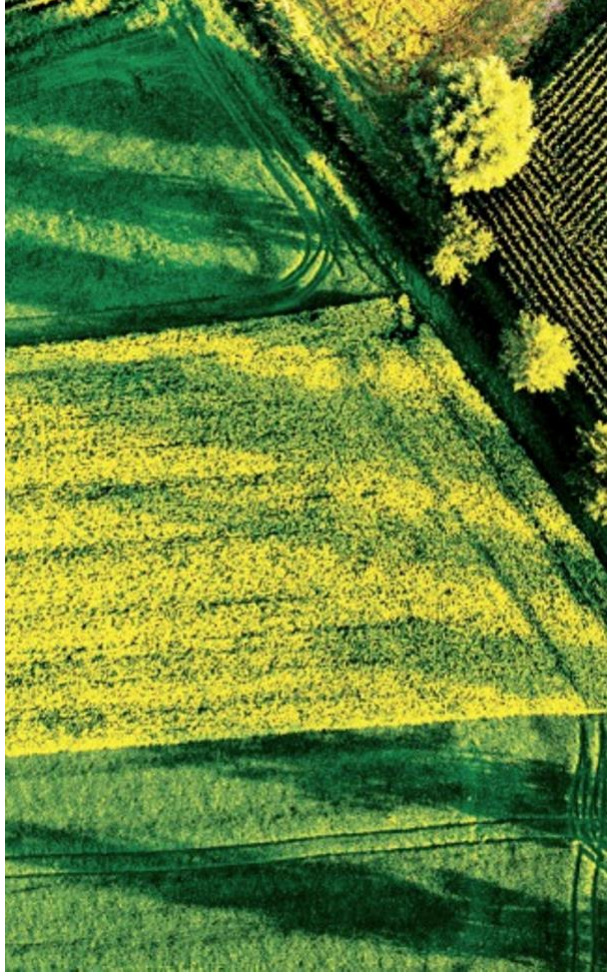

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Rynek ziemi rolniczej

Józef Pyrgies

Sposób oceny rynku

- **Rynek ziemi rolniczej można ocenić poprzez analizę zmian struktur obszarowych w rolnictwie. W tym celu często wykorzystuje się dwa proste parametry:**
  - **zmiana liczby gospodarstw rolnych**
  - **zmiana powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o większym obszarze**

- **Jaka jest pozycja polskiego rolnictwa?**

- **W większości krajów zmianom strukturalnym w rolnictwie towarzyszy spadek liczby gospodarstw rolnych oraz wzrost powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa większe obszarowo**

- **Przyczyny?**
  - **presja otoczenia wywierana na gospodarstwa rolne**
  - **wykorzystanie tzw. efektu ekonomii skali ułatwia zachowanie konkurencyjności**
  - **ograniczone zasoby ziemi rolniczej**

Czy istnieje jakaś prawidłowość?

- **2002 – 2010 średnioroczne tempo zmniejszania liczby gospodarstw w Polsce wynosiło 2,76 %, stagnacja powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o pow. powyżej 100 ha (wzrost o 38 tys. ha, o 1,1 %)**
- **2011 - 2014 średnioroczne tempo zmniejszania liczby gospodarstw w Polsce wynosiło 3,03 %, zmniejszenie powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o pow. powyżej 100 ha (spadek o 465 tys. ha, o 13,2 %)**
- **2015 – 2017 średnioroczne tempo wzrostu liczby gospodarstw w Polsce wynosiło 0,07 %, brak zmiany powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o pow. powyżej 100 ha (3071 tys. ha)**

Dotychczasowe skutki obrotu ziemią rolniczą

Paradoksalnie, w Polsce w ostatnich latach, prawidłowość obserwowana w innych krajach przestała obowiązywać. Według danych GUS rośnie liczba gospodarstw o pow. powyżej 1 ha oraz spada powierzchnia użytkowana przez gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha

Zmiana powszechnej prawidłowości?

Te niekorzystne, z punktu widzenia konkurencyjności polskiego rolnictwa, nietypowe zmiany, spowodowane były m.in. zmianami regulacji prawnych dotyczących obrotu ziemią rolniczą. Przy czym w Polsce, za zmiany liczby gospodarstw odpowiada przede wszystkim rynkowy obrót prywatnymi nieruchomościami rolnymi (gospodarstwa rodzinne). Natomiast za zmiany powierzchni użytkowanej przez większe gospodarstwa rolne odpowiada przede wszystkim rynkowy obrót nieruchomościami państwowymi (gospodarstwa wielkotowarowe utworzone na mieniu Zasobu)

Źródło zmian?

Prywatny obrót rynkowy

- **Przyjęte w 2016 r. zmiany prawne w rynkowym obrocie prywatnymi nieruchomościami rolnymi zakwestionowały skuteczność ochrony polskiej ziemi przed spekulantami i wprowadziły:**
  - **wyłączność nabywania ziemi rolniczej przez rolników indywidualnych**
    (wyjątki od tej zasady określa ustawa)
  - **administracyjny tryb kontroli obrotu**
  - **zakaz zbycia i dzierżawy nabytych nieruchomości rolnych**

- **Konsekwencje?**
  - **znaczące zmniejszenie liczby zawieranych transakcji i jeszcze większy spadek sprzedanej powierzchni**
  - **ograniczenie dostępu do nabywania gruntów rolnikom indywidualnych**
  - **wzrost liczby gospodarstw rolnych**

Obrót gruntami państwowymi

- **Wyłączenie 30 % dzierżawionych gruntów z wielkotowarowych dzierżaw (2011 r.)**

- **Konsekwencje?**
  - **Zmniejszenie powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o większym obszarze**
  - **złamanie porozumienia z 2003 r., zapisanego w ustawie, dotyczącego dualnego modelu rolnictwa (gospodarstwa rodzinne, gospodarstwa wielkotowarowe)**
  - **raz złamane zasady wykorzystano później jako pretekst do umożliwienia fizycznej likwidacji wszystkich wielkotowarowych dzierżaw, która jest stopniowo realizowana**

Wnioski

- **Zmiany zasad obrotu ziemią rolniczą tylko w części odpowiadają za niekorzystne, z punktu widzenia konkurencyjności polskiego rolnictwa, zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych (zwiększenie liczby gospodarstw rolnych, spadek powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa o większym obszarze)**
- **Głównej przyczyny niekorzystnych zmian w strukturze obszarowej gospodarstw należy szukać w zmianach systemu wsparcia rolnictwa przyjętego na lata 2015 – 2020. Modulacja, a poprawniej dekapitacja płatności dla dużych gospodarstw, ryczałt dla najmniejszych gospodarstw oraz dodatkowe płatności dla małych i średnich gospodarstw, mogą w istotny sposób wpływać na zachowania rolników indywidualnych i przedsiębiorców rolnych**

- **Administracyjny tryb kontroli obrotu ziemią rolniczą w porównaniu do poprzednio stosowanego prawa pierwokupu jest mniej skuteczny, bardziej uciążliwy dla uczestników obrotu i spowalnia zmiany strukturalne w rolnictwie (powinno się zrezygnować z tego rozwiązania)**
- **Nie ma żadnych ekonomicznych, a także społecznych argumentów przemawiających za likwidacją najbardziej nowoczesnych i najlepiej przygotowanych do międzynarodowej konkurencji podmiotów, jakimi są wielkotowarowe gospodarstwa rolne. Natomiast fizyczną likwidację poprzez tzw. wygaszanie gospodarstw należy traktować w kategoriach ….. skrajnej nieodpowiedzialności (z tych błędnych, chociaż nośnych propagandowo koncepcji, można się jeszcze wycofać)**

Wnioski (cd)

Butterfly effect

Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Kontakt

Józef Pyrgies

Email Address

pyrgies_j@op.pl

PROBLEMY STRUKTURALNE POLSKIEGO ROLNICTWA

Dziękuję za uwagę